

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԳԵՆՈՖՈՆԴՈՒՄ ԲԱՑԱԿԱՅՈՒՄ ԵՆ ՕՏԱՐ ԳԵՆԵՏԻԿԱԿԱՆ ՀԵՏՔԵՐԸ

Արդէ ղեկավարության աջակցությամբ կյանքի կոչված «Ոչ ֆորմալ կրթության զարգացման պետական ծրագրի» շրջանակներում փետրվարի 25-ին համալսարանում հյուրընկալվել են կենսարանական գիտությունների դրկուլոր, պրոֆ. ՀՀ ԳԱԱ մոլեկուլարի կենսարանության ինստիտուտի Էքսոգենոնիկայի լաբորատորիայի վարիչ Լևոն Ենակիովովոյանը, կենսարան Ների Հրվիսանիսխանը:

Ուկտոր Մ. Մինասյանը, բացելով
հանդիպումը, հերթական անգամ ընդգ-
ծել է ոչ ֆորմալ կրթության ծրագրերի
կարևորությունը և շնորհակալություն
հայտնել Կ. Օհանջանյանին՝ նախա-
ձեռնության, ԼՂՀ կառավարությանը՝
աջակցության համար:

Ներկայացնելով Լ. Եպիսկոպոսյանին՝ Մ. Մինասյանը նշել է նրա ոչ միայն գիտական հետաքրքրություններն ու կատարած հետազոտությունները, այլև այն, որ նա նախկինում շուրջ մեկ տարի դեկավարել է Արցախի պետական համալսարանը:

Հայկական գենոփոնդի զիտական
ուսումնասիրության, հայերի կազմա-
վորման վարկածների, այլ ժողովուրդնե-
րի հետ զենէտիկական կապերի, իզրեկ-
քրոմոսոմ հայրական, միտոքրոնիկալ
մայրական, հայկական զանգի և հայ
ժողովրդի զենէտիկական պատմության
մի շարք այլ խնդիրների շուրջ L. Եպիս-
կոպոյանը համեստ է Նեկել զենէտիկա-
կան ուսումնասիրության մի քանի
կարևոր դրույթների և հետազոտության
արդյունքների ներկայացմանը:

Համաձայն զիտական հետազոտությունների՝ հայ ժողովրդի գենոֆոննը ներառում է տոհմագծերի հսկայական քազմազանություն, ինչը վկայում է այն մասին, որ մեր ժողովուրդը մեծ թվով հիմնադիր հայրեր է ունեցել: Այսպիսով, սակայն, հակասություն է առաջանալ Ուկեղարից մեզ հասած Հայկ նահապետի առասպեկի և ներկայացվող հետազոտության արդյունքների միջև, ինչի վերաբերյալ հետազոտողն իր սեփական կարծիքն ունի, որն ապացուցվում է իրենց հայ կողմից կազմված քարտեզով: «Գենետիկայի տեսանկյունից այն բանի հավանականությունը, որ ժողովուրդը կարող է ունենալ մեկ նախահայր, հավասարվում է զրոյի», - ասել է նա:

Հայկական իզրեկ-քրոնոստմների
մեծ մասը պատկանում է Անդիքյան դա-
րաշրջանում ծագած և հետագայում
տարածված տոհմագծերին: Ինչ վերա-
բերում է հայկական գենոֆոննին, ապա,
ըստ Լ. Եղիսկոպոսյանի, այն վերջին
հազարամյակում արտաքին գենետի-
կական փոփոխության գրեթե չի են-
թարկվել՝ չնայած բազմաթիվ ներխու-
ժումների: Հայերի գենետիկական
շփումները խոչընդոտող առավել հավա-
նական պատճառները գիտնականը հս-
մարում է Հայկական բարձրավանդակի
աշխարհագրական դիրքը, քիստոնեու-
թյան վաղ ընդունումը և խիստ արտա-
հայտված էրանցակութային ինքնու-
թյան ձևավորվածությունը:

Նպատակ ունենալով վերականգնելու պատճական Հայաստանի գենետիկական համակարգը և կազմել Հայաստանի գենետիկական համակարգը:

տանի գենետիկական քարտեզը, որը կվերարտադրի Հայկական լեռնաշխարհի տարածքում հազարամյակների ընթացքում բարգավաճած հայկական գենոֆոննի հարուստ աշխարհագրական խճանկարը՝ Լ. Եպիսկոպոսյանը դժվարությունների է հանդիպում՝ կապված հատկապես պատմական Հայաստանի արևմտյան հատվածի հետ։ Այս մասում ուսումնասիրությունները դեռևս նմուշառման փուլում են։

Անդրադառնալով Արևմտյան Հայաստանում իրականացված ցեղասպանությանը՝ զիտճականը նշել է, որ գենետիկայի տեսանկյունից չկան առանձին գծեր, որոնցով տարրերվում են ցեղասպանություն ապրած ժողովուրդները, և այն հետք չի բողոքում ժողովրդի գենետիկականության վրա: «Ցեղասպանությունը պարզապես փոքրացրել է մեր բազմազանությունը՝ քանակական և բազմազանության առունելվ», - նշել է նա:

Լ. Եպիսկոպոսյանի պնդմամբ՝ զիտուրյան մեջ չկան ապացույցներ այն բանի, որ գոյություն ունի գենետիկական հիշողություն: Իսկ արտացոլումները երաժշտուրյան, գրականության և ընդհանրապես մշակույթի մեջ սոցիալա-գացման հետևանքն են:

Պատմական Հայաստանի գենետիկական պատմության ուսումնասիրության մեջ ներգրավվել են նաև օտարազգի գիտնականներ հիմնականում այն պատճառով, որ նվազագույնի հասցեն արդյունքների ու եղրահանգումների՝ քաղաքական շահարկումների առարկա դառնալու ռիսկերը:

Ներկաների մտահոգությունը, քեատաքին զենևտիկական ազդեցությունների բացակայությունը կարող է հաճգեցնել ժառանգական հիվանդությունների հաճախականության, Լ. Եպիփառությանը արդարացված համարեց: Սակայն, ըստ նրա կանխատեսումների, առաջիկա մի քանի հազարամյակների ընթացքում մեզ դա չի սպառնում՝ մեծ թվով հիմնադիր հայրեր ունենալու սպառնաբուլ:

Իսկ այն հարցին, թե ինչ են պատրաստվում ամելու հետազոտության արդյունքների հետ, բացի այն, որ կիրառելի են քաղաքական նկատառումներով, գիտնականը պատասխանել է. «Գիտությունը ամբողջական և վերջնական պատասխան այս կամ այն հարցին տալ չի կարող: Գիտությունը նոր հարցեր է առաջադրում: Եվ եթե մեր աշխատանքի արդյունքը տվել է գոնես մեկ հարցի պատա-

Հարցերից բացի եղան նաև առաջարկներ. առաջարկվեց հետազոտության առաջին՝ նմուշառման փուլու ներգրավել նաև Արցախի պետականացման առաջին տարրերը՝ ինչին տրվեց դրական պատասխան:

* * *

Նելի Հովհաննիսյանը «Մարդու գենոմը» թեմայով դասախոսությամբ անդադարձել է մարդու գենոմի, դրա պարունակության, գենետիկի ինֆորմացիայի և դրա կիրառական նշանակության արդիական մի շարք խնդիրների:

Ըստ բանախոսի՝ գենոմը վաղոց
տարբեր երկրների գիտնականների ու
սումնափրության առարկա դարձել
Չնայած Հայաստանում դրա հիմքերը
նոր-նոր են դրվում՝ այդ ուղղությամբ
այնուամենայնիվ, բավականին լուր
աշխարհական է են տպարևոյն:

«Այսօր աշխարհում նման աշխատանքները շատ են կարևորվում, քանի որ դրանք դիտարկվում են ոչ միայն որպես գուտ հիմնարար գիտելիք, այլև օտակար են կիրառական տեսանկյունից մարդու օրգանիզմի կենսական նշանակություն ունեցող խնդիրների լուծման համար», - նշել է Ն. Հովհաննեսյանը:

Կանգ առնելով հատկապես գենու
պարունակության ուսումնափրության
կիրառական նշանակության վրա՝ Ն
Հովհաննիայանը նշել է, որ այն լայն կյ
րառություն ունի հատկապես դեղաբ
տադրության ոլորտում։ Այս առումու
զուգահեռաբար ընդգծվեց գենոքերա
պիայի նշանակության կարևորությունը

որը հնարավորություն է լինելում ճիշտ ախտորոշելու պարբերական հիվանդությունները։ Գենային ախտորոշում ժառայում է հիվանդությունների նաև խատրամադրվածության կանխատեսմանը, դեղորայքային բուժման կազմակերպմանը, կանխարգելմանը, բուժման ոլիսկերի գնահատմանը և այլն։ «ՀՀ վանդությունը ժառանգական է և պամանակության մեջ գենային մուտացիայով։ Այն առատում ունեցեալի ձևով փոխանցվում, այսինքն՝ երկու ծնողներն են կարող են առողջ լինել, բայց հանդիսանան հիվանդության կրողներն են և այն փոխանցեն երեխային», - մանրամասնել է կենսաբանը։

Հասդիպնան վերջութ Շ. Հովհաննես
սյանը պատասխանել է ներկաներ
հարցերին, ծավալվել է քննարկում:

«ԵՐԿՐԱԳՈՐԾՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ՄԻՆՉԵՎ ՊԵՏԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ»

Հունվարի 22-ին «Ոչ ֆորմալ կո-
րության զարգացման ծրագրի»
շրջանակներում ԱրՊՀ-ում հյու-
րընկալված ՀՀ ԳԱՍՏ հնագի-
տուրյան և ազգագրության իմս-
տիտուտի տնօրեն Պավել Մեղ-
րակյանը հանդես է եկել դասա-
խոսությամբ:

Բացելով հանդիպումը՝ ռեկ-
տոր Մանուշ Մինասյանը ներկա-
յացրել է Պ. Գևորգյանի ծան-
րակչիո ավանդը նյութական և ոչ
նյութական մշակութային ժա-
ռանգության պահպաննան գոր-
ծում, ինստիտուտի վերջին տա-
րիների աշխատանքային գործու-
նեությունը և այլն:

Հանդես գալով «Երկրագործությունից մինչև պետականություն» թեմայով դասախոսությամբ՝ ակադեմիկոսը անդրադարձել է դաշտային հետազոտական աշխատանքներին, պեղումներին, այս ուղղությամբ կատարված աշխատանքների ձեռքբերումներին, հայոց մշակութային խնդիրներին, ժամանակակից մշակութային կապիտալին և այս համատեքստում պատմամշակութային ժառանգության դերին:

Սկսելով վաղնջական ժամանակներից՝ Պ. Ավետիսյանը խոսել է Հայկական լեռնաշխարհում երկրագործության սկզբնավորումից, քաղաքակրթության առաջին քայլերից և նախամարդու է-վոլյուցիայից՝ հասնելով մինչև պետություն ու պետականություն: Այս առումով, ի դեմս Հնագիտության և ազգագրության ինստիտուտի, նպատակային և արդյունավետ աշխատանքներին հրականացնելու:

«Այսօր մենք Հայաստանի տարածքում պեղված քարե դարի հուշարձաններից ճեռք բերված տվյալներով կարողանում ենք այնպիսի վերակազմավորումներ անել, որոնք փոխում են պատկերացումները Եվրասիայում քնակեցման խնդիրների մասին տեսակետների վերաբերյալ», - նշել է պատրիարք: